

Łukasz Skomorucha

NOWE STANOWISKO ŚLIMAKA ŻÓLTAWEGO *HELIX LUTESCENS* W POLSCE

New locality of *Helix lutescens* in Poland

Ślimak żółtawy *Helix lutescens* jest w Polsce znacznie mniej znany od blisko z nim spokrewnionego, pospolitego i powszechnie spotykanego winniczka *Helix pomatia*. Cechują go mniejsze rozmiary ciała, odmienne ubarwienie oraz całkowicie zasłonięty dołek osiowy u osobników dorosłych (u młodych może pozostawać on częściowo widoczny). Rozmieszczenie gatunku jest stosunkowo słabo poznane. Uznawany jest za gatunek dacko-podolski, a jego główny areal występowania rozdziela na dwie części pasmo Karpat. Na południe od nich występuje miejscowo na Słowacji, Węgrzech i w Rumunii, po północnej zaś stronie stwierdzono go w Mołdawii, na Ukrainie i w Polsce (Koralewska-Batura 1999, 2004). W naszym kraju osiąga północno-zachodnią granicę obszaru występowania. Uchodzi za gatunek rzadki, spotykany wyłącznie w południowo-wschodnich rejonach – na Wyżynie Małopolskiej, Lubelskiej, Nizinie Sandomierskiej i Rostoczu (Koralewska-Batura 2002). W latach 1995-2014 podlegał w Polsce ochronie ścisłej, od 2014 roku wpisany jest na listę gatunków podlegających ochronie częściowej.

Helix lutescens to ślimak kserofilny i termofilny, kojarzony głównie z nasłonecznionymi zboczami i murawami kserotermicznymi. W materiale przedstawiono odkrycie populacji ślimaka żółtawego poza dotychczas znanym arealem występowania gatunku, dodatkowo zasiedlającej nietypowe dla gatunku środowisko.

W sierpniu 2006 roku na terenie łągów nadwiślańskich położonych na prawym brzegu Wisły w obrębie dzielnicy Praga Północ Miasta Stołecznego Warszawy, w okolicy wejścia do Portu Praskiego zaobserwowano średniej wielkości ślimaka o cechach wyraźnie różniących go od dosyć licznych w tym miejscu winniczków. Jego muszla była wyraźnie jaśniejsza, barwy żółtego bursztynu. Dosyć wyraźnie kontrastowała z ciemnym ubarwieniem płaszczka. Muszla wykazywała obecność 4 skrętów, a jej powierzchnia była stosunkowo gładka. Wówczas wykonano jedynie pobieżną dokumentację fotograficzną. Kolejne osobniki o wyglądzie ślimaka żółtawego stwierdzono nieco dalej na północ, na wysokości Ogrodu Zoologicznego, w maju 2008 roku. Od roku 2016 obecność ślimaków żółtawych stwierdzano regularnie podczas penetracji nadwiślańskich zarośli, najczęściej w obrębie dzielnicy Praga Północ i Białołęka. Obecne były zarówno osobniki młode, jak i dorosłe. Do roku 2020 dokonano łącznie 83 obserwacji. Wszystkie osobniki cechowały się wyraźnie jaśniejszą, żółtawą muszlą z zasłoniętym dołkiem osiowym. Nigdy nie osiągały rozmiarów tak dużych, jak współwystępujące na tym terenie win-

Fot 1. Zdjęcie pierwszego zaobserwowanego osobnika – rok 2006. Fot. Ł. Skomrucha.
Photo 1. First observed individual – year 2006. Photo by Ł. Skomrucha.

Fot 2. Młode osobniki zaobserwowane w nadwiślańskim łągu. Fot. Ł. Skomrucha.
Photo 2. Juvenile individuals observed in riparian forest on Vistula bank. Photo by Ł. Skomrucha.

Fot 3. Porównanie osobników o cechach ślimaka żółtawego i winniczka. Fot. Ł. Skomrucha.
Photo 3. Comparison of individuals - *Helix lutescens* and *Helix pomatia*. Photo by Ł. Skomrucha.

Fot 4. Porównanie osobników o cechach ślimaka żółtawego i winniczka. Fot. Ł. Skomrucha.
Photo 4. Comparison of individuals - *Helix lutescens* and *Helix pomatia*. Photo by Ł. Skomrucha.

niczki. Spośród innych stosunkowo dużych gatunków ślimaków oskorupionych stwierdzono występowanie zaroślarki pospolitej *Fruticicola fruticum*, wstężyka gajowego *Cepaea nemoralis* czy ślimaka zaroślowego *Arianta arbustorum*.

Obserwacje dokonywane były w obrębie łągów topolowo-wierzbowych z bogatym runem składającym się głównie z pokrzywy zwyczajnej *Urtica dioica*, jasnoty *Lamium* spp., kuklika pospolitego *Geum urbanum*, przytulii czepnej *Galium aparine* itp. Środowisko to jest skrajnie odmienne od opisywanych w literaturze preferencji siedliskowych gatunku, jednak Egorov (2021) opisał populację *Helix lutescens* zasiedlającą zbliżone siedlisko w Moskwie. Podobnie w środowiskach antropogenicznych, choć w tym wypadku o charakterze kserotermicznym, dobrze funkcjonują populacje w regionie Gór Świętokrzyskich (Barga-Więcławska 1997). Populacja moskiewska ma najpewniej genezę antropogeniczną i według szacunków autora utrzymuje się od co najmniej 12 lat. W przypadku osobników obserwowanych w Warszawie, najbardziej prawdopodobną przyczyną pojawienia się gatunku w znacznej odległości od stałego zasięgu występowania są regularnie powtarzające się przybory wody w Wiśle, która, szczególnie w okresie wiosennym, może znacznie podnieść poziom wody, nanosząc ze sobą materiał z terenów górnego biegu. Ślimaki mogły być zatem przetransportowane wraz z niesionym przez nurt materiałem i osiąść wraz z nim na mieliźnie, np. jednej z betonowych ostróg. Inną opcją jest przypadkowe zawleczenie gatunku wraz z materiałem skalnym transportowanym do Warszawy w celach budowlanych.

Chciałbym podziękować za konsultacje Paniom Annie Marii Łabęckiej, Dominice Mierzwie-Szymkowiak i Jadwidze Barga-Więcławskiej.

LITERATURA

- BARGA-WIĘCŁAWSKA J. 1997. Sukcesja ślimaków na hałdach regionu Świętokrzyskiego. Wyd. WSP, Kielce.
- EGOROV R. 2021. *Helix lutescens* (Gastropoda, Pulmonata, Helicidae) is a new introduced species in malacofauna of the Moscow Region. *Ruthenica, Russian Malacological Journal* 31, 2: 105-109.
- KORALEWSKA-BATURA E. 1999. *Helix lutescens* Rossmassler, 1837 (Gastropoda: Pulmonata: Helicidae) - its structure, biology and ecology. *Fol. Malac.* 7, 4: 197-240.
- KORALEWSKA-BATURA E. 2002. Ślimak żółtawy (*Helix lutescens* Rossm.) Budowa, biologia, ekologia i występowanie w Polsce. Wyd. Kontekst, Poznań.
- KORALEWSKA-BATURA E. 2004. *Helix lutescens* ROSSMÄSSLER, 1837 Ślimak żółtawy. In: GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. (Eds.). *Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce*. Wyd. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków, Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego, Poznań.

Summary

This paper reports on the new locality of *Helix lutescens* Rossm. Laur. in Poland. The snails were found in atypical environment – in a riparian forest on the banks of Vistula river in Warsaw.

Adres autora:

Łukasz Skomorucha
ul. Zamiejska 7 m. 99, 03-580 Warszawa
e-mail: lukasz_skomorucha@wp.pl